

KÖMÜR YERİNDE SAYIYOR

Nejat TAMZOK

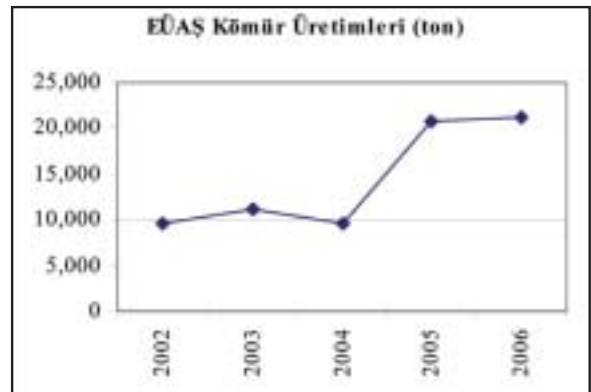
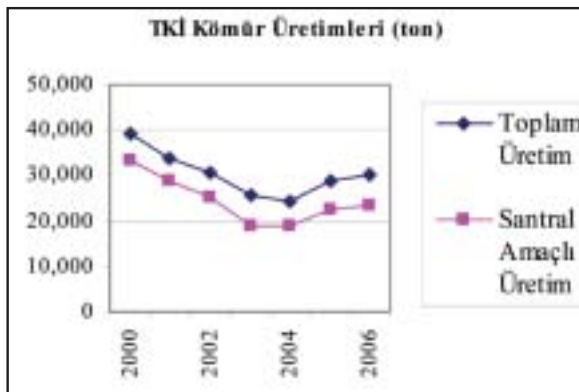
2006 yılında, ülkemiz kömür üretiminde önemli değişimlerin yaşandığını söyleyebilmek oldukça güçtür. 1990'lı yıllarda 40 milyon tonlara kadar dayanan Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) satılabilir linyit kömürü üretimi, 2006 yılında 30.4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir¹. Bu rakam, 2005 yılına göre yüzde 5.7 oranında bir artışı ifade etmekte birlikte, 2000 yılıyla karşılaştırıldığında yüzde 22.4 düzeyinde bir azalışı işaret etmektedir. Aynı durum TKİ'nin termik santral satışlarına da yansımış durumdadır. 2005 yılında 22.4 milyon ton olan santral satışları, ancak yüzde 3.6'lık bir artış ile 23.2 milyon ton olabilmıştır. TKİ'nin elektrik üretimi amaçlı kömür üretimi son 6 yılda yarı yarıya azalmıştır.

Yıllar içerisinde kamu kaynaklarıyla yaratılan üretim kapasitesi büyük oranda atıl bırakılmakta, bir yandan kömür üretmek yerine yüksek maliyetli doğalgaza önemli miktarlarda döviz ödenirken, diğer taraftan kapasite altında çalışma nedeniyle ülke ekonomisi zarar görmektedir. Dünyanın hiçbir yerinde hiçbir kurumun, kapasitesinin yarısında çalışarak karlı ya da verimli olması mümkün değildir. Söz konusu kurumun yakın zamanda önemli darboğazlarla karşılaşacağı son derece açıktır. Üretim kapasitesinin çok altında çalışmaya mahkum edilen TKİ'nin, yakın bir gelecekte, zararın asıl nedeni olan planlama hataları ve hesapsız doğalgaz anlaşmaları göz ardı edilerek, verimsiz olduğu gerekçesiyle

özelleştirilmesi ya da kapatılması gündeme getirilecektir.

EÜAŞ'nin termik santral amaçlı linyit üretimleri ise, 2005 yılına göre hemen hemen aynı düzeyde seyrederek 2006 yılında 21.1 milyon ton olmuştur. Sivas Kangal ocağındaki üretim yaklaşık 1 milyon tonluk bir artış gösterirken, Afşin-Elbistan ocağında yaklaşık 500 bin tonluk bir azalma söz konusudur. Bununla beraber, 2002 yılı ile karşılaştırıldığında, EÜAŞ kömür üretimleri yaklaşık 3 kat artmıştır.

Dolayısıyla, özellikle termik santral amaçlı linyit üretimlerimizde son yıllardaki kan kaybı durmuş görünse de, sadece 6-7 yıl önceki üretim değerlerine ulaşabilmemiz bakımından

¹ TKİ üretim rakamının yaklaşık yüzde 10 kadarı rodövans karşılığı özel sektöre yaptırılan kömür üretimidir.

umutlu olmak için görünürde somut bir neden bulunmamaktadır.

Park Grubu'nun Çayırhan'dan yaptığı linyit üretimi de dahil edildiğinde², 2006 yılında termik santral amaçlı linyit üretimi toplam 49.4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu miktar, 2005 yılına göre yüzde 2 ve 2002 yılına göre ise yüzde 25 oranında bir artışı ifade etmektedir.

Linyit için durmuş görünen kan kaybı, taşkömüründe kararlı bir şekilde devam etmektedir. Türkiye Taş Kömürü Kurumu'nun (TTK) 2006 yılı satılabilir üretimi yüzde 12.3 oranında düşerek, 1.5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, 2000 yılına göre yüzde 33 oranında bir azalışı ifade etmektedir. TTK'nın kömür üretimi hızla sıfır noktasına doğru ilerlemektedir. Zonguldak Havzası'ndan yapılan termik sant-

ral amaçlı kömür üretimi ise, 2006 yılında 1.6 milyon ton olmuştur. Bu miktarın 935 bin tonu TTK'nın kalan kısmı ise rodövanslı sahaların üretimidir.

2006 yılında kömürlerimizin elektrik üretimi amaçlı kullanımlarında 2005 yılına göre bir farklılık bulunmamaktadır. 2005 yılında yüzde 18.5 olan linyit kömürünün payı 2006 yılında yüzde 18.4 olarak gerçekleşmiştir. Buna karşın, doğalgazın elektrik üretimindeki ağırlığı, yüzde 44 olarak devam etmektedir.

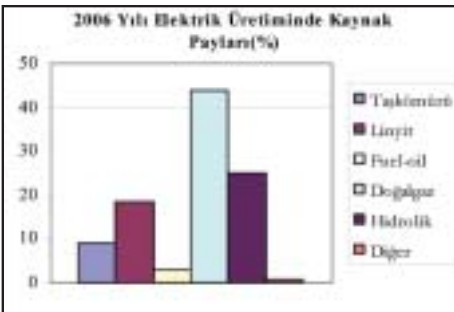
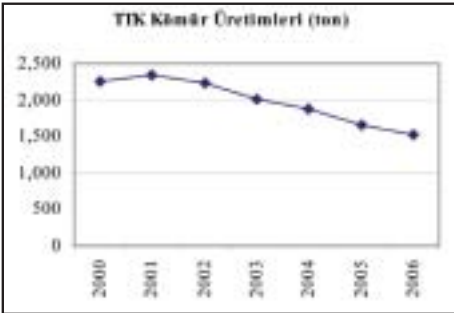
1998 yılında yaklaşık 65 milyon ton olarak gerçekleşen, ancak bu tarihten itibaren, özellikle doğalgaz alım anlaşmaları nedeniyle, sürekli olarak azalan Türkiye linyit kömürü üretiminde, 2006 yılında da önemli bir hamle gözlenmemiştir.

Ülkemizde, çok sınırlı doğalgaz ve petrol rezervleri olmasına karşın, önemli linyit rezervleri bulunmamaktadır. Ancak söz konusu kaynaklar yeterince kullanılmamaktadır. Kömür politikalarındaki hatalar sürdürülmektedir. Ülkemiz, 1.360 megavatlık tek bir santral için projelendirilmiş tek bir kömür sahasından 1.360 megavat ve 1.440 megavat büyüklüğünde iki santralin beslenmesine yol açan bir enerji politikasına sahiptir. Yılda 36 milyon ton üretilip 2 adet santralin tam kapasitede çalıştırılması gerekirken, enerji yönetimi yılda 18 milyon ton üretilip iki santrali de yarım kapasitede çalıştırmaktadır. Elbistan Linyit Havzası termik santral amaçlı değerlendirilmelidir. Türkiye linyit rezervlerinin yaklaşık yüzde 40'ını oluşturan Elbistan Linyit Havzası'nda, halen işletilmekte olan Elbistan açık işletmesi rezervlerinin dışında, ekonomik olarak üretilebilecek 3 milyar tona yakın linyit bulunmaktadır. Söz

konusu rezerv, yaklaşık 7 bin megavatlık kurulu güce karşılık gelmektedir. Bu fırsatın değerlendirilmeyip yapılabilirliği olmayan modeller peşinde zaman kaybedilmesi, ülkemiz açısından telafi edilmesi son derece güç kayıplara yol açmaktadır.

Kömür aramacılığına ilişkin olarak, son zamanlarda, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından belirli çalışmalara başlanıldığı gözlenmektedir. Bununla beraber, zaten mevcut olduğu bilinen rezervler, söz konusu çalışmalar ile yeni rezervler bulunmuş gibi takdim edilmektedir. Gerçekte, yapılan arama çalışmaları, mevcut rezervlerin geliştirilmesi ile sınırlı kalmaktadır. Kömür aramalarının yoğunlaştırılması ve yeni neojen alanlarda çağdaş teknikler kullanılarak day etüt ve derin sondajların yapılması ile ülkemiz linyit rezervinin daha da artırılması olasılığı yüksektir.

Enerji güvenliği bakımından diğer kaynaklara göre daha avantajlı konumda bulunan kömür, bu özelliği nedeniyle dünyada elektrik üretiminde en fazla kullanılan yakıt durumundadır. Kömürün kullanımı, son iki yıldır, diğer bütün enerji kaynaklarından çok daha hızlı artmıştır. Türkiye geneline yayılmış linyit yataklarının kullanılması suretiyle, bir yandan enerji güvenliği tesis edilirken aynı zamanda kömür madenciliğinin yapıldığı kırsal alanlarda istihdamın artırılması, ekonomik, toplumsal ve kültürel eşitsizliklerin giderilmesi de mümkün olacaktır. Dolayısıyla, mevcut kömür ocaklarının tam kapasitede çalıştırılmaları ve elektrik üretimi amaçlı yeni kömür üretim yatırımlarının zaman kaybedilmeden gerçekleştirilmesi, genel enerji politikaları içerisinde bir öncelik olarak belirlenmelidir. ■

² Park Grubu, 2005 yılında 5.3 ve 2006 yılında 5 milyon ton kömür üretimi gerçekleştirmiştir. Santrale verdiği kömür miktarları ise, 2005 yılında 5 ve 2006 yılında 4.9 milyon ton olmuştur.